SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE JULIANE KOKOTT,
predstavljeni 3. marca 2011 [1]

I – Uvod

1. V predlogu za sprejetje predhodne odločbe Tribunale di Vicenza z dne 15. februarja 2010 gre za razlago pojma kraja izpolnitve iz člena 5, točka 1(b), Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah [2].

2. Kraj izpolnitve v skladu s to določbo poleg stalnega prebivališča ali sedeža tožene stranke utemeljuje alternativno pristojnost. [3] Pri pogodbah o prodaji blaga je kraj izpolnitve v skladu s členom 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001 načeloma [4] kraj dostave blaga.

3. V obravnavani zadevi je treba natančno pojasniti, kje je ta kraj, če prevoznik prevzame blago „franko sedež [italijanskega prodajalca]“ in ga od tam prepelje do kupca.

4. V zvezi s prodajo, ki zajema prevoz blaga, je Sodišče pred kratkim v sodbi z dne 25. februarja 2010 [5] obravnavalo vprašanje določitve kraja dostave in odločilo, da če ni drugačnega dogovora med strankami, je to kraj fizične izročitve blaga kupcu v „končnem kraju postopka prodaje“ [6].

5. V obravnavani zadevi je treba zdaj z navezovanjem na navedeno sodbo Car Trim v bistvu pojasniti, kakšen pomen ima lahko za določitev kraja dobave pogodbena določba, kot je določba, navedena v točki 3 zgoraj.

1 – Jezik izvirnika: nemščina.

2 – UL L 12, str. 1. Ta uredba zdaj velja v različici po spremembi z Uredbo Komisije (EU) št. 416/2010 z dne 12. maja 2010.

3 – Člen 2(1) Uredbe št. 44/2001.

4 – „[R]azen če ni drugače dogovorjeno“ (člen 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001).

5 – Car Trim (C-381/08, ZOdl., str. I-1255,).

6 – V skladu s točko 2 izreka sodbe Car Trim.

II – Pravni okvir

6. Člen 5 Uredbe št. 44/2001 določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

1. (a) v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji pred sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti;

(b) za namene te določbe in razen če ni drugače dogovorjeno, je kraj izpolnitve zadevne obveznosti:

– v primeru prodaje blaga kraj v državi članici, kamor je bilo v skladu s pogodbo blago dostavljeno ali bi moralo biti dostavljeno;

[…]“

III – Mednarodne trgovinske klavzule (International Commercial Terms ali skrajšano Incoterms [7])

7. Mednarodna trgovinska zbornica (International Chamber of Commerce, ICC) je z Incoterms leta 1936 prvič določila sistem standardnih klavzul, ki se je potem stalno dopolnjeval. [8] Njen namen je določiti mednarodna in pravno nezavezujoča pravila za razlago pogosto uporabljenih pogodbenih klavzul v zunanjetrgovinskih pogodbah. S tem naj bi se izognili nepredvidljivim zapletom, nastalim zaradi različne razlage takih klavzul. [9] Od 1. januarja 2011 se mednarodne trgovinske klavzule uporabljajo v novi različici (Incoterms 2010). [10]

8. Mednarodne trgovinske klavzule se navezujejo na standardne klavzule. Po eni strani jim je dodeljen določen pomen in po drugi strani okrajšava iz treh črk, ki si jo je lahko zapomniti. Klavzule kataloško urejajo pomembne

7 – „Incoterms“ je znamka Mednarodne trgovinske zbornice.

8 – Spremembe, dopolnitve in dodatne klavzule so bile objavljene v letih 1953, 1967, 1976, 1980, 1990 in 2000, da bi sledile razvoju mednarodne trgovine. V zvezi s tem glej Jolivet, E., *Les Incoterms, Etude d'une norme du commerce international*, Litec, Pariz 2003, točka 136 in naslednje ter str. 475 in naslednje, kjer je kronološki seznam francoskih mednarodnih trgovinskih klavzul (do leta 2000).

9 – *Incoterms 2000, Die offiziellen Regeln der ICC zur Auslegung von Handelsklausen*, ICC Deutschland-Vertriebsdienst, Köln 1999, str. 2.

10 – Zwilling-Pinna, C., *Update wichtiger Handelsklauseln: Neufassung der Incoterms ab 2011*, Betriebs-Berater 2010, str. 2980 in naslednje.

obveznosti prodajalcev [11] in kupcev [12] v zvezi z dostavo blaga, kot na primer postopke dostave, trenutek prenosa tveganja in vprašanje, kateri od pogodbenih partnerjev nosi stroške prevoza ali zavarovanja. Različne klavzule in njihov seznam obveznosti upoštevajo različne možne interese pogodbenih partnerjev. Včasih bolj obremenijo kupca, včasih pa prodajalca. Trgovinske klavzule Incoterms 2000 se terminološko ravnajo po Konvenciji Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga z dne 11. aprila 1980. [13]

9. Tako imenovana prevzemna klavzula „EXW" (franko tovarna, Ex-Works) trgovinskih klavzul Incoterms 2000 za dostavo v točki A4 določa:

„Prodajalec mora blago dati kupcu na voljo na navedenem kraju dostave v dogovorjenem času ali v dogovorjenem roku ali pa, če čas ni dogovorjen, v času, običajnem za dostavo takega blaga, in sicer brez pretovora na prevozno sredstvo, s katerim se blago prevzame […]"

10. Točka B4 določa:

„Kupec mora prevzeti blago, če je bilo dostavljeno v skladu s točko A4 […]."

IV – Dejansko stanje in vprašanje za predhodno odločanje

11. V postopku v glavni stvari je bilo blago izročeno prevozniku „franko sedež [italijanskega prodajalca]" [14] in dostavljeno kupcu, ki ima sedež v Franciji. Ko so kupca v Italiji tožili zaradi plačila, je kupec ugovarjal nepristojnost italijanskih sodišč in opozoril, da ima svoj sedež v Franciji. Za prodajalca izhaja pristojnost italijanskega sodišča iz zgoraj navedene pogodbene določbe.

12. Predložitveno sodišče je menilo, da bi bil lahko kraj izpolnitve za določitev pristojnosti v smislu člena 5 Uredbe št. 44/2001 končni namembni kraj blaga v Franciji ali kraj, v katerem je bilo blago izročeno prevozniku v Italiji.

11 – Klavzule so v Incoterms 2000 v katalogu obveznosti označene s črko „A" in oštevilčene. Tako je mogoče pravilo o dobavi najti na primer pod točko A4.

12 – Označene s črko „B".

13 – *Incoterms 2000, Die offiziellen Regeln de ICC zur Auslegung von Handelsklausen* (opomba 6), str. 10.

14 – V pogodbi z dne 13. marca 2008 je v originalu določeno: „Resa: Franco ns. sede".

13. Na podlagi tega je predložitveno sodišče Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

Ali je treba člen 5, točka 1(b), Uredbe (ES) št. 44/2001 – in v vsakem primeru pravo Skupnosti – ki določa, da je kraj izpolnitve zadevne obveznosti v primeru prodaje blaga kraj v državi članici, kamor je bilo v skladu s pogodbo blago dostavljeno ali bi moralo biti dostavljeno, razlagati tako, da je kraj dostave, ki je upošteven za določitev pristojnega sodišča, končni namembni kraj blaga, ki je predmet pogodbe, ali tako, da je to kraj, v katerem prodajalec na podlagi materialnega prava, ki se uporablja za posamezen primer, izpolni obveznost dostave, ali pa je mogoča še katera druga razlaga navedene določbe?

V – Pravna presoja

A – *Uvodna ugotovitev*

14. V predlogu za sprejetje predhodne odločbe, ki je bil v sodnem tajništvu Sodišča vložen 15. februarja 2010, je predložitveno sodišče sprva dregnilo v pravno „osje gnezdo“ [15]: določitev kraja dostave pri prodaji, ki zajema prevoz blaga [16].

15. V literaturi [17] in sodni praksi [18] je bilo to vprašanje zelo sporno. Možne rešitve so zajete z alternativami, ki jih je opisalo predložitveno sodišče. Z vidika sistematike se spor nanaša na to, ali je treba kraj dostave določiti z bolj oprijemljivimi dejanskimi merili ali na podlagi materialnopravnih ocen.

15 – Tako Mankowski v opombi v zvezi s sodbo Car Trim, objavljeni v EWiR 2010 (objava sodnih odločb), člen 5 Uredbe o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah 1/10, str. 287 in naslednja.

16 – Mankowski v zgoraj navedeni opombi v zvezi s sodbo Car Trim opozarja, da Sodišče ne razlikuje glede tega, ali je prevoznika blaga pooblastil prodajalec ali kupec.

17 – Tankočutno razlago določbe z obsežno presojo doktrine in sodne prakse je mogoče najti v Wipping, F., *Der europäische Gerichtsstand des Erfüllungsorts – Art. 5 Nr. 1 EuGVVO*, Duncker & Humblot, Berlin 2008, str. 180 in naslednje, Lynker, Th., *Der besondere Gerichtsstand am Erfüllungsort in der Brüssel I-Verordnung (Art. 5 Nr. 1 EuGVVO)*, Peter Lang, Frankfurt na Majni 2006, str. 84 in naslednje, in Ignatova, R., *Art. 5 Nr. 1 EuGVVO – Chancen und Perspektiven der Reform des Gerichtstands am Erfüllungsort*, Peter Lang, Frankfurt na Majni 2005, str. 210 in naslednje. Zadnji se med drugim ukvarja z vprašanjem, ali je treba uporabiti kraj izročitve ali namembni kraj blaga, ter pri tem ponudi primerjalno besedno razlago različnih jezikovnih različic in ugotovi: „Besedilo določbe ni dorečeno.“

18 – Glej reference iz opombe 17, splošen pregled v Wittwer, A., *Gerichtsstand des Erfüllungsorts beim internationalen Versendungskauf*, v: European Law Reporter 2010, str. 151 in 152, ter predlog za sprejetje predhodne odločbe nemškega Bundesgerichtshof z dne 9. julija 2008 v zadevi Car Trim, ki ga je mogoče prebrati na spletni strani nemškega Bundesgerichtshof (http://www.bundesgerichtshof.de/cln_134/DE/Entscheidungen/entscheidungen_node.html) pod opravilno številko VIII ZR 184/07.

16. Deset dni po prejemu tega predloga za sprejetje predhodne odločbe je Sodišče „osje gnezdo“ tako rekoč pregnalo in v sodbi Car Trim razsodilo: „Člen 5, točka 1(b), prva alinea, Uredbe št. 44/2001 je treba razlagati tako, da je pri prodaji na daljavo kraj, kamor je bilo blago dostavljeno ali bi moralo biti dostavljeno, *treba določiti na podlagi določil pogodbe. Če kraja dobave ni mogoče določiti na tej podlagi* brez sklicevanja na materialno pravo, ki velja na podlagi te pogodbe, je ta kraj tisti kraj, v katerem je bilo blago dejansko izročeno, na podlagi česar je kupec pridobil ali bi moral pridobiti dejansko pravico razpolaganja s tem blagom v končnem kraju postopka prodaje (v nadaljevanju: klavzula Car Trim).[19]“

17. Na prvi pogled se zdi, da je vprašanje, ki ga je postavilo predložitveno sodišče, glede na sodbo Car Trim torej že pojasnjeno: v skladu s to sodbo mora kraj dostave najprej določiti nacionalno sodišče[20] na podlagi dogovorov med strankami, ki so sami po sebi sklepčni, vendar le, če je to mogoče, ne da bi vnaprej in dodatno uporabljalo materialno pravo, ki se uporablja za pogodbo[21]. Če kraja dostave na podlagi pogodbe ni mogoče določiti, je treba podredno upoštevati kraj, v katerem se blago izroči kupcu[22].

B – *Podobnosti in razlike obravnavane zadeve in zadeve Car Trim*

18. Pri natančnejši obravnavi pa postane jasno, da se dejansko stanje, na katerega se nanaša sodba Car Trim in tedanja vprašanja za predhodno odločanje, na katera je bilo treba odgovoriti, razlikujejo od tega v obravnavani zadevi.

1. Zadeva Car Trim

19. V zadevi Car Trim je morala biti izvršena dobava „na podlagi naročila, franko tovarna Colleferro“[23] (v nadaljevanju: klavzula Car Trim) toženemu kupcu v Italiji.

20. Sprva preseneča, da v sodbi Car Trim ta klavzula ni bila podrobneje obravnavana.

19 – Točka 2 izreka. Moj poudarek samo tukaj.
20 – Sodba Car Trim, točka 54.
21 – Sodba Car Trim, točka 53.
22 – Sodba Car Trim, točke od 60 do 62.
23 – Glej točko 3 sklepnih predlogov generalnega pravobranilca Mazáka z dne 24. septembra 2009.

Sodišče se v bistvu omeji na splošno ugotovitev, da „imajo pogodbene stranke […] določeno svobodo za določitev kraja dobave blaga“ [24]. O vprašanju, ali bi lahko taka svoboda stranke glede določitve kraja dobave prišla do izraza prav v klavzuli „franko tovarna“, pa se ne izjasni.

21. Vendar Sodišču iz dveh razlogov ni bilo treba podrobno obravnavati dogovora med strankama „na podlagi naročila, franko tovarna“ in preizkusiti, ali bi lahko ta klavzula bila dogovor o kraju dobave. Kajti, po eni strani, Sodišče pojasnitev takih vprašanj dodeli nacionalnim sodiščem [25] in, po drugi strani, celo pri vprašanju za predhodno odločanje se ne izhaja iz tega, da bi lahko bila sporna klavzula pomembna za določitev kraja dobave [26]. Zadnje spet ne preseneča, vendar je mogoče iz predloga za sprejetje predhodne odločbe nemškega Bundesgerichtshof z dne 9. julija 2008 [27] razbrati, da se je pritožbeno sodišče „v sodni presoji“ ukvarjalo s to „klavzulo, dogovorjeno na začetku pogodbenega razmerja“, in „v skladu s splošnim okvirom pogodbenih pravil“ ugotovilo, da je ni mogoče obravnavati kot dogovor o kraju dobave, ampak gre za ureditev vprašanja o tem, kdo nosi stroške [28].

22. Povedano drugače: niti predložitveno sodišče niti Sodišče nista sporni klavzuli pripisali odločilnega pomena za določitev kraja dobave.

2. Zadeva Electrosteel Europe

23. Pogodba, sporna v postopku v glavni stvari, vsebuje določbo, ki je na prvi pogled podobna klavzuli Car Trim, po kateri je treba blago v skladu s pogodbo vsekakor izročiti „franko sedež [italijanskega prodajalca]“. Predložitveno sodišče pa se pri tem omeji na to, da opozori na obstoj te klavzule, ne da bi kaj povedalo o njenem pomenu za določitev kraja dobave.

24. Nasprotno pa imata stranki v postopku o tej točki povsem različno mnenje: prodajalec v tem vidi trgovinsko klavzulo, ki jo je treba upoštevati enako kot mednarodno

24 – Sodba Car Trim, točka 45.

25 – Sodba Car Trim, točka 54.

26 – Drugo vprašanje za predhodno odločanje iz sodbe Car Trim se namreč glasi: Ali se pri prodaji na daljavo kraj, kamor je bilo v skladu s pogodbo blago dostavljeno ali bi moralo biti dostavljeno, določi na podlagi kraja izročitve kupcu ali kraja, kjer se blago izroči prvemu prevozniku, da ga posreduje kupcu?

27 – Glej opombo 18.

28 – To je Wittwer verjetno spregledal (glej opombo18), str. 193 in 195.

trgovinsko klavzulo „franco fabbrica“ (franko tovarna, Ex-Works, skrajšano: EXW) in ki je pogodbeno določilo o kraju dobave v smislu sodbe Car Trim. Za kraj izpolnitve naj bi bil zato odločilen kraj izročitve kupljenega blaga prevozniku v Italiji, ne pa končni namembni kraj blaga v Franciji. Komisija pa, nasprotno, postavlja visoke zahteve glede pogodbenega določila o kraju dobave, s katerim bi morale stranke jasno določiti obliko, čas in kraj izročitve kupljenega blaga. Mednarodne trgovinske in podobne klavzule predvsem urejajo prenos tveganja in vprašanje o prevzemu stroškov. Klavzula, obravnavana v postopku v glavni stvari, naj ne bi bila upoštevna za določitev kraja dobave že zato, ker pri celoviti presoji listin iz spisa ni jasno, kaj naj bi klavzula urejala. Če ni pogodbenega določila o kraju dobave, bi bilo treba zato v smislu sodbe Car Trim izhajati iz končnega namembnega kraja blaga, v katerem je kupec pridobil dejansko pravico razpolaganja z blagom. Tu je treba dejansko razumeti pridobitev posesti, ne da bi se lotili pravnega vidika prenosa lastninske pravice.

26. To mora nenazadnje [29] pojasniti predložitveno sodišče. To sodišče bo moralo, kjer koli bo mogoče, preizkusiti, ali je ta klavzula postala učinkovit sestavni del pogodbe, ugotoviti konkretno voljo strank in po potrebi še presoditi glede tega, da se sporna klavzula in mednarodna trgovinska klavzula „franco fabbrica“ ne glasita enako. [30]

27. Vendar to ni vprašanje, v zvezi s katerim bi Sodišče podalo svoje mnenje.

28. Od tega je treba razlikovati splošno vprašanje za predhodno odločanje, in sicer o tem, katere so zahteve iz člena 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001 glede dogovora o kraju izpolnitve oziroma glede pogodbenega določila o kraju dobave, ki jih mora nacionalno sodišče upoštevati.

C – *Pravna vprašanja, ki jih je treba pojasniti*

29. Sodba Car Trim dovoljuje določitev kraja dobave na podlagi pogodbenih določil, vendar je v njej jasno navedeno, da je treba ta kraj dobave vsekakor določiti brez sklicevanja na pravo, ki se uporablja za pogodbo. [31]

25. Najprej je treba v obravnavani zadevi pojasniti pomen klavzule „franko sedež [italijanskega prodajalca]“.

29 – Sodba Car Trim, točka 54.

30 – V zvezi s problematiko razlage klavzule o dobavi glej Fogt, M. M., *Die Vereinbarung und Auslegung von FRANCO--Lieferklauseln beim CISG-Kauf*, The European Legal Forum 2003, str. 61, 67 in 68.

31 – Sodba Car Trim, točka 53.

30. V teh okoliščinah se postavlja vprašanje, ali mednarodne trgovinske klavzule, kot so trgovinske klavzule Incoterms, ki jih je treba razložiti s pravili Mednarodne trgovinske zbornice, zadostujejo zahtevi po določnosti, ki je navedena v izreku sodbe Car Trim glede določitve kraja dobave na podlagi pogodbe: če je bila namreč v skladu s sodbo Car Trim uporaba materialnega prava, ki se uporablja za pogodbo, preprečena, bi lahko enako veljalo tudi za uporabo mednarodnih trgovinskih klavzul Incoterms.

31. Ker ni mogoče izključiti, da bo nacionalno sodišče pri razlagi spornih pogodbenih določil uporabilo pravilnik Incoterms, [32] se mi zdi koristno, da se pri odgovoru na vprašanje za predhodno odločanje obravnava ta problematika. Ta problematika je zajeta tudi v obsežnem vprašanju za predhodno odločanje predložitvenega sodišča, ki Sodišču predlaga, naj poda razlago člena 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001 („[…] ali pa je mogoča še katera druga razlaga navedene določbe […]“) za zadevo, ki mu je bila predložena.

32 – Magnus predlaga, da je treba pri razlagi klavzule, ki je tudi opredeljena v klavzulah Incoterms, uporabljati opredelitev iz klavzul Incoterms celo takrat, ko se stranke niso izključno sklicevale na to klavzulo, razen če nejasnost indicev za tak pristop kaže na drugačno voljo strank (von Staudinger, J., Magnus, U., *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Wiener UN-Kaufrecht [CISG]*, Sellier-de Gruyter, Berlin 2005, Člen 31 CISG, točka. 31).

32. Zato bom v prvem koraku preizkusila, ali so trgovinske klavzule, kot so klavzule Incoterms, pogodbeno določilo kraja dobave v smislu točke 2 izreka sodbe Car Trim. V drugem koraku je treba v smislu pridobljenega rezultata prilagoditi „klavzulo Car Trim“ za obravnavano zadevo.

1. Ali so Incoterms in primerljive trgovinske klavzule z natančno opredeljenim pomenom pogodbena določila, na podlagi katerih je mogoče določiti kraj dobave v smislu člena 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001?

33. V sodbi Car Trim je natančno navedena diskrecijska pravica, ki jo imajo stranke na voljo za pogodbeno določitev kraja dobave v smislu člena 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001.

34. Glede na strukturo člena 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001 je treba sistematično razlikovati med dogovori o „kraju izpolnitve obveznosti“ in o kraju dobave.

a) Dopustnost dogovorov o kraju izpolnitve glede na protislovni dikciji „če ni drugače dogovorjeno“ in „[kraj dostave] v skladu s pogodbo“ (člen 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001)

35. Na prvi pogled se zdi, da besedilo člena 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001 odpira dve možnosti za pogodbeno določitev kraja izpolnitve: po eni strani skoraj posreden dogovor o kraju izpolnitve s pogodbeno konkretizacijo kraja dobave [33] kot „kraj[a] […], kamor je bilo v skladu s pogodbo […] blago dostavljeno ali bi moralo biti dostavljeno[[34]]“, po drugi strani neposreden dogovor o kraju izpolnitve, če je mogoče, celo kraju, ki ni odvisen od kraja dobave [35], kajti kraj dobave je treba v skladu z besedilom člena 5(1)(b) o določitvi kraja izpolnitve uporabljati samo, „če ni drugače dogovorjeno“.

36. V kolikšni meri pa se lahko stranke v skladu s tem dogovorijo „drugače“, kot je dogovor o navezavi na kraj dobave, ostaja nenazadnje tudi na podlagi sodbe Car Trim v glavnem nejasno [36], tako da razhajajoči se predlogi glede razlage, zastopani v doktrini [37], v zvezi s tem še vedno čakajo na pojasnilo [38].

37. Za ta primer to vprašanje vsekakor ni pomembno, ker ne gre za to, ali so morebitni dogovori o kraju izpolnitve – *ki so neodvisni od kraja dobave* – dopustni, ampak za to, ali je mogoče *kraj dobave* s trgovinsko klavzulo učinkovito opredeliti in s tem kraj izpolnitve določiti v skladu s pogodbo.

33 – Sodba Car Trim v točki 51 priznava, da v Uredbi pojem kraj dobave ni opredeljen in se za njegovo določitev sklicuje najprej na pogodbene določbe (točka 54).

34 – Tako imenovan „pravni“ kraj izpolnitve.

35 – Sodišče „abstraktnih dogovorov o kraju izpolnitve“ brez povezave z opravljanjem storitev vsekakor že na področju veljavnosti Konvencije o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah ni sprejelo s sodbo z dne 20. februarja 1997 v zadevi MSG (C-106/95, Recueil, str. I-911, točka 35) in odločilo, da so dopustni samo, če so bili hkrati upoštevani pogoji za dogovore o pristojnosti (člen 17 Konvencije o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah).

36 – Leible v svoji opombi k sodbi Car Trim v EuZW 2010, od str. 303 do 305, meni – ko v točki 46 obravnava dogovor o „kraju izpolnitve obveznosti“ – da je mogoče vendarle sklepati, da Sodišče po eni strani ne dovoli, da se namesto kraja izpolnitve določijo drugi kraji s sklicevanjem na pogodbo, in da po drugi strani tudi dalje ne odobrava splošnih dogovorov o kraju izpolnitve.

37 – Predvsem nemška doktrina ima veliko predlogov razlage: tako na primer Klemm, M., *Erfüllungsortvereinbarungen im Europäischen Zivilverfahrensrecht*, Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, Jena 2005, str. 71–80, in izčrpno v zvezi s sporom Leible, S. glej v Rauscher, Th., *Europäisches Zivilprozessrecht und Kollisionsrecht EuZPR/EuIPR*, Bearbeitung 2011, Sellier, München 2011, člen 5 Brüssel I-VO, točka 57b.

38 – Zgovorna je fatalistična dozdevna ugotovitev iz Briggs, A. in Rees, R., *Civil Jurisdiction and Judgments*, Informa Publishing Group, 3. izdaja, 2002, str. 131: „It is close to impossible to make sense of the words ‚or otherwise agreed' […] They can be forgotten until an imaginative court is able to breathe meaning into them.“

b) Merila „klavzule Car Trim“ glede pogodbene določitve kraja dobave in njihova uporaba za trgovinske klavzule z natančno določenim pomenom

38. V skladu s sodbo Car Trim imajo pogodbene stranke možnost, da se dogovorijo o kraju dobave, [39] vendar mora biti mogoče kraj dobave razbrati iz pogodbe „brez uporabe materialnega prava, ki se uporablja za pogodbo“ [40].

39. Če se ta merila prenesejo na primer na klavzulo franko tovarna trgovinskih klavzul Incoterms 2000, je mogoče sprva ugotoviti, da se navedena klavzula ne sklicuje na pravo, ki se uporablja za pogodbo. Če se sodba Car Trim strogo upošteva, bi bila v tem smislu nesporna.

40. Za določitev kraja dobave bi bila klavzula franko tovarna tudi brez nadaljnjega primerna, ker ne opisuje samo prenosa tveganja (točki A5 in B5), ampak tudi kraj dobave (točki A4 in B4) v smislu čiste prevzemne klavzule. V skladu s tem je treba mnenje – zastopano v doktrini [41] in sodni praksi [42] – da bi bilo mogoče s klavzulo franko tovarna mednarodnih trgovinskih klavzul Incoterms, ki je dejansko vključena v pogodbo, določiti kraj dobave in izpolnitve v smislu člena 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001, potrditi.

41. To mnenje se tudi meni zdi trdno. Zakaj bi bilo treba strankam preprečiti, da bi za pogodbeno določitev kraja dobave uporabljale oprijemljive trgovinske klavzule? To podpira predvsem dejstvo, da so te klavzule dobro premišljene in da je njihov pomen zaradi pravilnika Mednarodne trgovinske zbornice mogoče objektivno določiti, v nasprotju s pogodbenimi določili, ki jih stranke prosto določijo ali so oblikovana v tujem jeziku, ki ga stranke ne obvladajo odlično.

42. Ugovor, in sicer da uporabnik prava, na primer sodišče, ki preizkusi svojo pristojnost, konkretni pomen klavzule razume morebiti šele po vpogledu v pravilnik Mednarodne trgovinske zbornice, ni prepričljiv.

43. Sodišče je v sodbi Car Trim izrecno sprejelo načelo pragmatične določitve kraja izpolnitve ob neupoštevanju možne

39 – Sodba Car Trim, točki 45 in 46.

40 – Sodba Car Trim, točka 55.

41 – Glej na primer Leible (opomba 37) in navedena sodna praksa.

42 – V zvezi s klavzulo „delivery: ex works“ glej na primer odločbo Oberlandesgericht Karlsruhe z dne 28. marca 2006, IPRspr 2006, točka 111, str. 242–250.

uporabe kolizijskih pravil in materialnega prava [43], vendar se mi zdi, da sklicevanje na konkretno, natančno opisano mednarodno trgovinsko klavzulo ni primerljivo s „sklicevanjem na materialno pravo, ki se uporablja za pogodbo“ [44], ki ga je Sodišče zavrnilo. Natančen pomen te klavzule je mogoče ne glede na zapletena pravna vprašanja razumeti z vpogledom v lahko dostopne pravilnike. To velja vsaj takrat, ko je trgovinska klavzula Incoterms tudi glede na časovno veljavno izdajo (na primer Incoterms 2000) jasno oblikovana. Šlo bi za čisti formalizem – ki v členu 5 Uredbe št. 44/2001 ne bi imel pravne podlage – če bi bil odgovor na vprašanje, ali bi se bilo mogoče s trgovinsko klavzulo Incoterms učinkovito dogovoriti o kraju dobave, odvisen od tega, ali je k pogodbi dodatno priložen izvod zadevnega pravilnika z opisom klavzule ali ne.

c) Vmesni sklep

44. Kot vmesni sklep je treba torej ugotoviti, da so mednarodne trgovinske klavzule načeloma lahko pogodbena določila, na podlagi katerih je mogoče določiti kraj dobave v smislu člena 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001.

2. Sprememba „klavzule Car Trim“ v tej zadevi

45. Da bi bilo mogoče predložitvenemu sodišču dati koristen odgovor, je treba opozoriti na to, da morajo načela, postavljena v sodbi Car Trim, veljati splošno za prodajne pogodbe, in ne samo za prodajo, ki zajema prevoz blaga. Člen 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001 – kot tudi vprašanje za predhodno odločanje v tej zadevi – namreč ne razlikuje med prodajo, ki zajema prevoz blaga, in drugimi prodajnimi pogodbami, [45] čeprav je treba priznati, da določitev kraja dobave prav pri prodaji, ki zajema prevoz blaga, povzroča posebne težave.

46. Sprva je torej na splošno odločilen dogovor med strankami, ki je sam po sebi sklepčen. [46] Mednarodne trgovinske klavzule Incoterms in primerljive trgovinske klavzule z natančno opredeljenim pomenom so lahko pri tem načeloma pogodbena določila, na podlagi katerih je mogoče določiti kraj

43 – Sodba Car Trim, točki 54 in 53.

44 – Sodba Car Trim, točka 2 izreka.

45 – Tako tudi generalni pravobranilec Mazák v točki 32 sklepnih predlogov v zadevi Car Trim.

46 – Sodba Car Trim, točki 54 in 55.

dobave v smislu člena 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001.

47. Če kraja dobave ni mogoče določiti na podlagi dogovora med strankami, ki je sam po sebi sklepčen, je treba ravnati enako kot v sodbi Car Trim, in sicer v skladu z načelom „pragmatične določitve kraja izpolnitve“ na podlagi dejanskih meril [47], in upoštevati kraj izročitve blaga kupcu, s katerim kupec pridobi dejansko pravico razpolaganja s tem blagom.

48. To, da gre pri tem le za dejansko merilo, ki se navezuje na samo posest, dovolj jasno izhaja iz zavezujoče nemške različice sodbe Car Trim, zato tega ni treba obrazložiti.

49. Vsekakor pa je treba natančneje pojasniti, kaj je v klavzuli Car Trim mišljeno z izročitvijo „v končnem kraju postopka prodaje“.

50. Pri tem bi šlo za kraj, kjer „je *načeloma* blago, ki je predmet pogodbe, […] po izpolnitvi te pogodbe [z njegovo fizično izročitvijo kupcu [48]]“ [49].

51. Iz tega po eni strani sledi, da izročitev blaga prevozniku (ki ni kupec) vsekakor še ne utemeljuje, da je to kraj dobave. [50] Z vidika Sodišča se postopek prodaje namreč konča šele s fizično izročitvijo blaga kupcu.

52. Po drugi strani iz tega izhaja, da je *nepredviden* prevoz blaga, ki ga izvede kupec, za določitev kraja dobave neupošteven. Kajti tak nadaljnji prevoz, na primer iz skladišča kupca v drug proizvodni obrat, naj ne bi bil v postopku prodaje in je vodil do kraja, kjer blago *načeloma ne* bi moglo biti po izpolnitvi pogodbe.

53. Ker je postopek prodaje odločilen, se zdi, da merilo končnega kraja ne ustreza samo prodaji, ki zajema prevoz, ampak tudi primeru, ko kupec blago prevzame osebno:

47 – Sodba Car Trim, točka 52.

48 – Sodba Car Trim, točka 60.

49 – Sodba Car Trim, točka 61. Moj poudarek samo tukaj.

50 – Tako tudi Mankowski (opomba 15), str. 288.

potem bi bil „končni kraj postopka prodaje“ dosežen že v podjetju prodajalca in postopek prodaje končan z izročitvijo blaga kupcu, ki ga prevzame.

54. V vseh teh primerih je torej na koncu odločilna fizična izročitev blaga kupcu v okviru izpolnitve pogodbe. Pri podrobnejši obravnavi zadevnega primera je izročitev potrebna, vendar tudi zadostna za utemeljitev kraja dobave.

55. Glede na to se postavlja vprašanje, ali dodatno upoštevanje merila „končnega kraja“ ne povzroči več zmede kot koristi. Sistematično pa je to merilo poleg tega dvomljivo, ker spominja na merilo „končnega kraja dostave blaga“iz člena 63(1) Uredbe št. 44/2001, ki naj bi koristilo samo osebam, ki imajo svoj sedež ali stalno prebivališče v Luksemburgu. Za posploševanje teh izjem pri prodaji, ki zajema prevoz, ni razloga.

56. Vzrok za nejasnosti pa, nasprotno, izhaja iz pridevnika „končni“: kako bi bilo treba, na primer, oceniti položaj, ko je blago začasno prehodno skladiščeno v skladišču kupca in ga potem kupec še prepelje v drug objekt, če bi bil prodajalec o tej nameri seznanjen že od samega začetka? Ni si težko predstavljati, da bi se lahko v zvezi s tem merilom končnosti vneto razpravljalo. V tem primeru se poleg tega postavlja vprašanje razhajanja med morebitnim končnim krajem (drug proizvodni obrat) in krajem prve dejanske izročitve (začasno skladišče).

57. Zato se mi zdi, da je treba predvsem opustiti uporabo besedila „v končnem kraju postopka prodaje“. Kraj fizične izročitve blaga kupcu je dovolj jasno in za obe stranki predvidljivo merilo, ki ga ni treba več spreminjati.

VI – Predlog

58. Sodišču predlagam, naj na vprašanje predložitvenega sodišča odgovori:

Člen 5, točka 1(b), Uredbe (ES) št. 44/2001 je treba razlagati tako, da je treba kraj dobave, ki je odločilen za določitev pristojnega sodišča, določiti na podlagi pogodbenih dogovorov med strankami.

Mednarodne trgovinske klavzule Incoterms in primerljive trgovinske klavzule z natančno opredeljenim pomenom so lahko načeloma pogodbena določila, na podlagi katerih se lahko določi kraj dobave v smislu člena 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001.

Če kraja dobave ni mogoče določiti na podlagi tega brez sklicevanja na materialno pravo, ki se uporablja za zadevno pogodbo, je ta kraj tisti kraj, v katerem je bilo blago fizično izročeno, na podlagi česar je kupec pridobil ali bi moral pridobiti dejansko pravico razpolaganja s tem blagom.